

Összefoglalva elmondható, hogy az elektronikus szolgáltatás bevezetésével a görög felsőoktatási könyvtárak sokkal több folyóirathoz férhetnek hozzá, mint amikor a csak a nyomtatott kiadványokra fizettek elő. Az ICOLC útmutatóit követve pedig a többi konzorciummal együtt tudtak lobbizni, és a kiadókkal tárgyalni.

/XENIDOU-DERVOU, Claudine: Consortial journal licensing: experiences of Greek academic libraries. = *Interlending & Document Supply*, 29. köt. 3. sz. 2001. p. 120–125./

(Viszocsekné Péteri Éva)

Elektronikus információforrások beszerzése a török egyetemi könyvtárakban

A könyvtárak közötti *együttműködés* fő célja, hogy jobb, gyorsabb és olcsóbb szolgáltatásokat biztosítsanak, mint amilyeneket az egyes könyvtárak tudnának nyújtani. Az elektronikus információforrások és -szolgáltatások számának ugrásszerű növekedése, és az információfeldolgozási, -tárolási és -közvetítési technológia fejlődése még erősebb indítást jelent a könyvtárak számára, hogy összehangolják gyűjteményfejlesztési tevékenységüket. Konzorciumokat hoztak létre, amelyek keretében hálózatban biztosítanak hozzáférést egyre több és többféle elektronikus információforráshoz. A török egyetemi könyvtárak sem tettek másként. 1996-tól, az országos felsőoktatási hálózat (ULAKBİM) létrehozásától kezdve, az elektronikus információforrások közvetítését tekintik egyik elsődleges feladatuknak.

Az információ a nemzeti fejlődés elengedhetetlen feltétele. Az információ jelentőségének növekedésével párhuzamosan emelkedik a források ára, így a könyvtárosok azzal az ellentmondással szembesülnek, hogy csökkenő költségvetésből kell egyre jobban szolgáltatniuk. Szerencsére, az információs technológia segítségével hatékony forrásmegosztásra nyílik lehetőség. Az együttműködés gazdasági előnyei is nyilvánvalóbbá váltak ebben a környezetben, hiszen a terjesztők kedvezőbb licenfeltételeket kínálnak a konzorciumoknak. Bár továbbra is fontos probléma marad a hozzáférés nyilvántartása, a hosszú távú megőrzés és az elektronikus dokumentumok archiválása, a használói szükségletek kielégítését illetően a könyvtárak a korábbinál sokkal kedvezőbb helyzetben vannak.

Törökországban az egyetemek hatszáz éves múltira tekintenek vissza, az első modern egyetemi könyvtárat azonban csak 1956-ban alapították. A jelenleg működő 70 állami és magánegyetem könyvtárának összállománya mindössze 5 millió

kötet, és 1999-ben költségvetésük együtt 10 millió dollárra rúgott. Ez egy átlagos amerikai egyetemi könyvtár állományának, és a Harvard Egyetem könyvtári költségvetése egyhatodának felel meg. Mindez krónikus hiányt jelez. Az egyetemek költségvetésének 0,2–3,8%-át (átlagosan 0,7%-át) költik a könyvtárakra, évente mintegy 200 000 dollárt. Jelentős eltérések tapasztalhatók: előfordul, hogy a fejlettebb egyetemek hallgatónként 37-szer annyit fordítanak a könyvtárra, mint az újonnan alapítottak. (Ezek az adatok a személyi kiadásokat nem tartalmazzák.) Ez a szerény összeg a maggyűjtemény fenntartására sem elég.

A szűkös források ellenére a folyóirat-előfizetések vizsgálata azt mutatta, hogy három, öt négyzetkilométeren belül fekvő könyvtárban 30 folyóiratnak 23, illetve 70%-át fizeti elő két könyvtár. Nehezen érthető, hogy fizikai közelségük ellenére mi akadályozta ezeket a könyvtárakat az együttműködésben. Hasonlóan alacsony szintű a forrásmegosztás a CD-ROM adatbázisok és a hálózatban forgalmazott elektronikus források beszerzésében is. Az egyik isztambuli egyetem könyvtárigazgatója felmérte, hogy az 1999-es bekötött folyóiratoknak csak 12%-át használták, az EBSCO-adatbázisokban végzett keresések egységnyi ára 15 cent volt, szemben a CD adatbázisok 15 dolláros és az SCI 25 dolláros keresésenkénti költségével.

Az ULAKBİM 1997-ben létrehozta az *országos felsőoktatási hálózatot* (ULAKNET), amelyhez jelenleg majdnem az összes egyetem kapcsolódik, s amelyen elérhető az amerikai (NSFNET) és az európai (TERENA) egyetemi hálózat is. Az ULAKBİM feladata az elektronikus könyvtári koncepció kidolgozása is. Ez a testület hozta létre négy könyvtár közös, hálózaton elérhető folyóiratlelőhely adatbázisát, és kezdeményezte a török felsőoktatási könyvtári konzorcium létrehozását, amely 1997-ben kipróbálta az Academic Press

IDEAL szolgáltatását. Az illetékes rektorhelyettesek és könyvtárigazgatók részvételével konferenciát hívtak össze, amelyen elhatározták, hogy az elektronikus forrásokat az ULAKNET-en keresztül juttatják el a hallgatókhoz és az oktatókhoz, és létrehoznak egy tanácsadó szakértői testületet más konzorciumok tanulmányozására, valamint a török konzorcium technikai, anyagi és szervezeti feltételeinek elemzésére. Elektronikus vitafórumot nyitottak a témáról.

Az ULAKBİM 1998-ban létrehozta az elektronikus információszolgáltatások infrastruktúráját, nem sikerült azonban előteremteni a konzorcium kezdőtőkéjét (kb. 10 millió dollárt). A SilverPlatter ERL adatbázisainak és az ISI Web of Science adatbázisának tesztperiódusára csak 1999-ben került sor. Ekkorra nyilvánvalóvá vált, hogy az ULAKBİM nem lesz a konzorcium főszervezője. Végül az egyetemi könyvtárak kezdeményezésére létrejött az ANKOS konzorcium, amely 1999-ben kedvező szerződéseket kötött az IDEAL, az EBSCOHost, illetve a MathSciNet, majd 2000-ben a Web of Science használatára. Ez a formális alapszerződés

nélkül működő konzorcium további adatbázisok előfizetéséről tárgyal.

Az informálisan működő konzorciummal kapcsolatban számos problémát kell majd megoldani: fejleszteni kell az együttműködés és a közös projektek lebonyolításának kultúráját; erősíteni kell az együttműködés iránti elkötelezettséget, a kölcsönös megértést, a konszenzusteremtés készségét, a türelmet; javítani kell a tervezési, szervezési és adminisztrációs készségeket; gyarapítani kell az ismereteket; nehéz az emberi és anyagi erőforrásokat megteremteni, és a közös gondolkodást elérni. Az egyenként nehéz helyzetben lévő török egyetemi könyvtárak számára életbevágó ezeknek a nehézségeknek a megoldása. Csak így remélhetik, hogy az elektronikus információszolgáltatások hatékony közvetítői lehetnek.

/TONTA, Yasar: Collection development of electronic information resources in Turkish university libraries. = Library Collections, Acquisitions, & Technical Services, 25. köt. 2001. p. 291–298./

(Orbán Éva)

Az internetportálok ereje

Mit nevezünk portálnak?

Az internetportál olyan webhely, amely belépési pontként szolgál az internethez, és értéknövelt szolgáltatásokat kínál, így útmutatókat, keresési segédleteket, híreket és ugrópontokat hasonló témával foglalkozó webhelyekhez. Ezeknek a portáloknak jelentős szerepük van az internethez való hozzáférés szervezésében, a hozzáférés módjának szerkesztésében mindazok számára, akik használják a webet, tehát potenciális ügyfelek, webhasználók, állampolgárok, felhasználói csoportok tagjai stb. számára. Az internetportál virtuális könyvtári tájékoztató szolgáltatnak tekinthető, amely a weben szörfölőket segíti a kívánt célinformációk eléréséhez. Ez a megfogalmazás megfelel a *portál* szó értelmező szótári definíciójának, mint ajtó, bejárat vagy kapu, mégpedig egy impozáns megjelenésű épülethez, pl. egy palotához. Mint minden bejárat esetében a használatnak vonzódnia kell a megpillantott épülethez, majd képesnek kell lennie a bejárat megtalálására, és amint belépett a díszes kapun az épületbe, ott ki kell magát ismernie. A különböző látogatók más-más helyiségeket

kívánnak felkeresni az épületben, és azok a látogatók, akik azonos helyiségekbe szeretnének eljutni, ezeket különféle utakon érhetik el.

A portálok egy sereg értéknövelt szolgáltatást is kínálnak, hogy ezzel is biztassák felkeresésükre a használókat. A nagy internetes portálok többnyire partnerkapcsolatban állnak tartalom- és/vagy információszolgáltatókkal, ami lehetővé teszi a portálokban különféle specifikus információkhoz való hozzáférést valamely kategóriában (pl. egészségügy, pénzügy, sport, utazás, játékok, zene, testedzés). Általános eset, hogy a portálon keresztül elérhető más webhelyeket ezekben a speciális kategóriákban szervezik, annak érdekében, hogy a használó érdeklődési körének megfelelő információhoz jusson. Számos portál távközlési szolgáltatásokat is nyújt, mint e-mail, üzenetközvetítő táblák, csevegővonalak, fórumok és hírcsoport-szolgáltatás. Mivel az e-mail az internet egyik legnépszerűbb válfaja, ennek révén a portál gyakori ismételt látogatásokra számíthat a használóktól, ezzel is elősegítve egy adott portálhoz kapcsolódó használói közösség megteremtését.